

زالوی پزشکی، جانداری کوچک با خواصی شگفت انگیز

تشریح انواع زالو

در حدود ۶۵۰ نوع زالو در علم جانورشناسی شناسایی شده‌اند. زالوها انواع آبی دارند که ممکن است در چشمه‌ساران، جویبارها، حوض‌ها، استخرها، مرداب‌ها، باتلاقی‌ها و دریاچه‌ها زندگی کنند. از طرف دیگر می‌توانند از انواع دوزیستان یا خاکی باشند ولی از هر نوعی که باشند به رطوبت وابسته‌اند و توزیع و انتشار آنها به میزان رطوبت زمین و هوا ارتباط دارند. نقطه مشترک دیگر انواع زالوها در خوی انگلی است. بعضی از زالوهای آبی از کرم‌های خاکی و تخم قورباغه‌ها و انواع دیگری از زالوهای آبی که قدرت مکندگی چندانی ندارند از کرم‌های خاکی، لارو و حشره و حتی لجن‌های آلی کف استخر تغذیه می‌کنند. بعضی از آنها به حلزون‌ها حمله می‌کنند و بعضی دیگر که آرواره یا دندان ندارند و دارای قدرت گزش نیستند، به بریدگی‌هایی که خون تازه‌ای دارند و یا به دور جانورانی که تازه کشته شده‌اند و خون تازه‌ای از آنها جریان یافته است جمع می‌شوند. خون‌آشامی، صفت مشترک آنها است. بعضی از انواع زالوهای خون‌آشام که خشکی‌زی هستند وارد مجاری بینی و سینوس‌ها می‌شوند و آن قدر خون می‌خورند و باد می‌کنند که راه فرار از این مجاری برای آنها باقی نمی‌ماند. زالوهای آبی، انگل ماهی‌ها و لاک‌پشت‌ها می‌باشند و معمولاً وقتی به میزبان خود می‌چسبند به سادگی او را رها نمی‌کنند. زالوی پزشکی نمونه‌ای از این زالوهاست.

مرفولوژی و آناتومی زالوی پزشکی

از نظر جانورشناسی زالوها در طبقه‌بندی خانواده کرم‌های خاکی جای می‌گیرند. *Hirudo m-dicinalis* یا زالوی پزشکی حدود یک سانتی‌متر قطر داشته و طول آن به طور میانگین ۱۲ سانتی‌متر است و بدن زالو حلقه‌حلقه بوده و از کوتیکول لزوج و چسبنده‌ای پوشیده شده است و در دو انتها و به دو بادکش ختم می‌شود. دهان در بادکش قدامی قرار دارد

و شامل سه ردیف فک به شکل Y می‌باشد و بادکش خلفی وظیفه نگهداری و چسبیدن زالو به میزبان را بر عهده دارد. قسمت پشت زالو معمولاً سبز تیره و دارای سه نوار قهوه‌ای رنگ در طرفین باشد. این حیوانات مغز ندارند و دارای عقده‌های عصبی (گانگلیون) و معجزه به دستگاه عضلانی پرکار و قوی هستند که از آن برای حرکت و تغذیه استفاده می‌کنند. زالوها نسبت به نور، بو، صدا، گرما و ارتعاش و لمس کردن حساس بوده و قادر به درک آنها می‌باشند.

تغذیه و تولید مثل زالو

زالوها پس از چسبیدن به میزبان، پوست یا مخاط را به وسیله سه آرواره شاخی خود به شکل شکاف سه شاخه می‌درانند و در کل بادکش دهانی به مثابه یک سیستم ایجاد خلا عمل می‌کند و خون را به جیب‌های قابل اتساع قسمت میانی لوله گوارش (چینه‌دان = crop) پمپاژ کرده و پس از دفع قسمت اعظم آب خون، قسمت غلیظ و متراکم آن در چینه‌دان زالو باقی می‌ماند و به آهستگی ظرف چندین ماه گوارش می‌یابد. شایان ذکر است که زالو در یک وعده غذایی می‌تواند چندین برابر وزن خود خون بخورد.

همه زالوها، هرمافروdit (دو جنسی) هستند و علاقه دارند پیش از آن که خود را گشوده کنند با همدیگر بیامیزند و به این ترتیب که هر کدام مزینه خود را به مادینه دیگری می‌رسانند و سپس هر دو بارور می‌شوند. تخم ناشی از آمیزش زالوها با یکدیگر به شکل پیله ژله ماندی از زالو جدا شده و به خاک یا سنگ یا کنده‌های درخت در حاشیه آب می‌چسبند و پس از مدتی به صورت کرم‌های ریزی ظاهر می‌شوند. زالوها پس از یکی دو بار زایمان می‌میرند.

چگونگی صید زالو

زالوها معمولاً به صورت کلونی حرکات هماهنگی دارند و دسته‌جمعی از جایی به جای دیگر می‌روند. آنها بوی خون را دریافت می‌کنند و اگر زالویی به انسان یا جانوری بچسبید دیگر زالوها نیز متوجه شده و به آن سو هجوم می‌برند. بهترین راه صید زالو از مرداب‌ها آن است که صیادان به جای شلوار، جوراب نازک زنانه بلند پوشیده و درون مرداب بروند، آن قدر که تا بالای ران پا در آب فرو روند. سپس با تکان دادن آب، زالو را متوجه حضور خود نمایند. زالوها با استشمام بوی انسان به سمت طعمه آمده و به جوراب می‌چسبند ولی نمی‌توانند نیش بزنند در این حالت صیاد بیرون

آمده و جوراب را به صورت برعکس از پای خویش بیرون می‌آورد. جوراب به صورت کیسه‌ای درآمده و تعداد زیادی از آنها را در بر می‌گیرد. راه دیگر استفاده از چکمه‌های بلند و فرو رفتن در مرداب و صید با دست است.

نحوه نگهداری زالو

برای نگهداری سالم زالوها باید آب محل زندگی آنها را یک روز در میان تعویض کرد، چون زالوها با ترشح مواد شیمیایی از جمله آمونیاک، اکسیژن آب را از بین برده و به تدریج خود نیز ضعیف شده و کارایی خود را از دست می‌دهند و سرانجام پس از چند روز می‌میرند. بهتر است از آب کلرینه استفاده نشود و به جای آن از آب مقطر یا آب بدون کلر استفاده نمود. قبل از جابه‌جایی می‌بایست دمای آب را کنترل کرده و از تغییر دمای ناگهانی آب تعویضی خودداری کرد. زالوها به گرما حساسند و نباید دمای آب بیش از ۱۰ درجه سانتی‌گراد باشد و یا در معرض تابش مستقیم نور خورشید قرار گیرند. غیر از آب زالو را می‌توان در خاک مرطوب و تمیز که در کیسه‌های نخی یا کتان محصور شده باشد نگهداری کرد. درجه حرارت ایده‌آل برای زالوها ۷-۴ درجه سانتی‌گراد می‌باشد.

زالودرمانی

زالودرمانی سابقه چند هزار ساله دارد و کاربرد آن به قرون قبل از میلاد مسیح (ع) برمی‌گردد. زالودرمانی علمی بود که توسط ایرانی‌ها به اوج پیشرفت و کارایی رسید. ایرانیان نسبت به سایر ملل در این رشته تلاش‌های جدی‌تری کردند ولی اکنون کشورهای غربی در حال سرقت این علوم‌اند و مسوولان پزشکی ما در خواب!!

ممکن است این سوال به ذهن خطور کند که آیا زالوها از درون جسم خویش بیماری‌هایی را به انسان منتقل می‌کنند یا خیر؟ در پاسخ باید گفت که زالوها برای هضم خون یک نوع باکتری ترشح می‌کنند که همین باکتری باعث از بین رفتن سایر باکتری‌ها می‌شود و در نتیجه از فاسد شدن خون مکیده شده جلوگیری می‌کند پس می‌بینید که سیستم ایمنی این مخلوق عجیب خداوند قدرت نابودی عوامل بیماری‌زا را نیز در بدن خود داراست و بیماری را منتقل نمی‌کند ولی باز هم برای اطمینان خاطر، بیشتر زالوها را قبل از مصرف در آب زلال قرار داده و بارها می‌شویند تا از هر گونه آلودگی احتمالی پاک گردند.